

Шаблон за представяне на иновативна практика
“УТРИНЕН И СЛЕДОБЕДЕН КРЪГ в Монтесори клас”

	Раздел	Съдържание
1.	Наименование на практиката / урока / проект и др.	Утринен и следобеден кръг в Монтесори клас
2.	Училище и автор	Средно училище ”Свети свети Кирил и Методий” Пловдив Албена Фиданска-старши учител,начален етап на основното образование/ I- IV клас/ Станислава Иванова-учител,начален етап на основното образование/ I- IV клас/
3.	Кратко описание	Утринният и следобедният кръг представляват структурирана педагогическа практика, която служи като „емоционална рамка“ на учебния ден, превръщайки класната стая в сигурно и демократично пространство за общуване. Основната идея е чрез ритуализация на общуването учениците да преминават плавно от личния си свят към учебния процес (сутрин) и да преработват натрупания опит (следобед). Практиката е структурирана като ежедневен ритуал за социална синхронизация, който създава среда на доверие. В нея учениците упражняват изкуството на общуването (Грация и учтивост), развиват социално-емоционална компетентност и поемат отговорност за своя дневен ритъм.
4.	Цел на практиката	Целта е учениците да развият субектност – съзнанието, че са активни автори на своя ден. Чрез активно планиране те преминават от ролята на пасивни изпълнители към творци на собственото си ежедневие, което полага основите на вътрешната мотивация. Личностно се цели изграждане на чувство за компетентност (по Ериксън), социално – преминаване от егоцентризъм към децентрация и зачитане на общността, а емоционално – развитие на умения за рефлексия и саморегулация чрез метакогнитивни процеси (мислене за собствените действия и чувства). Кръгът функционира като защитена лаборатория за усвояване на фундаменталните правила на общуване, изграждане на самочувствие и социална отговорност.
5.	Ключови социално-емоционални умения (СЕУ)	В утринния кръг: ● Активно слушане и внимание: Учениците се учат да се концентрират и да слушат внимателно както учителя, така и своите

	връстници, което е основа за ефективна комуникация. ● Изчакване на ред: Чрез ритуали (например подаване на предмет или „звънче“), учениците усвояват търпение и разбират, че всеки има право на думата. ● Емпатия и самоконтрол: Участието в обща група изисква висока степен на саморегулация и зачитане на чуждите чувства и пространство. ● Публично говорене и увереност: Споделянето на идеи или преживявания пред групата помага на всеки ученик да преодолее срамежливостта и да стане по-уверен в изказванията си. ● Чувство за общност и принадлежност: Кръгът създава усещане за свързаност и значимост на всеки член в групата като подчертава значението на екипната работа. ● Взаимно обучение и лидерство: Тъй като учениците са различни като своето проявление, по-уверените подпомагат по-притеснителните членове на класа. ● Грация и учтивост: Учат се основни социални норми, като поздравяване, изразяване на благодарност и уважително отношение към другите. В следобедния кръг: ● Саморефлексия и оценка: Учениците се учат да анализират своя ден, да идентифицират какво са постигнали и пред какви предизвикателства са се изправили. ● Изразяване на благодарност: Често учениците се насърчават да благодарят на връстник за помощ или съвместна игра, което развива признателност и заздравява приятелствата. ● Емпатия и споделена радост: Като слушат за успехите на другите, децата се учат да се радват за своите приятели и да проявяват съпричастност към техните преживявания. ● Умения за разрешаване на конфликти: Вечерният кръг е време за спокойно обсъждане на възникнали през деня ситуации и търсене на групови решения, което възпитава миролюбие. ● Емоционална саморегулация: Ритуалът помага на учениците да „изпуснат парата“, да
--	--

		се успокоят и да преработят емоциите си преди срещата с родителите. ● Отговорност към общността: Обсъжда се състоянието на класната стая и грижата за материалите, което подсилва чувството за обща собственост и грижа за средата. ● Търпение и уважение: Чрез структурирания диалог учениците упражняват изчакването на ред и зачитането на мнението на другия, дори когато то е различно от тяхното. Тези умения подготвят децата не само за учебната среда, но и за успешно взаимодействие и отговорно вземане на решения в реалния живот.
6.	Клас	Практиката се провежда ежедневно през учебните дни в I-IV клас. Утринен кръг : за I - II клас от 8,30 ч. за III- IV клас от 8,00 ч. Следобеден кръг: за I - II клас от 15,50 ч. за III- IV клас от 16,40 ч.
7.	Продължителност	Времетраене на утринния кръг– 15-30 минути в зависимост от възрастта на учениците. Времетраене на следобедния кръг-15–20 минути в края на учебния ден.
8.	Необходими материали	килим /кръгъл/, дървен календар, елипса от въже, стикер/, правила на класа, Монтесори материал, камбанка, свещ, предмети от бита и др., емоциометър, щипки с имената на учениците, лист с отговорностите, лист за самооценка, символичен предмет за говорене (напр. дървен календар). Уред за възпроизвеждане на успокояваща фонова музика.
9.	Организация на средата	В класната стая е разположен кръгъл килим с диаметър 3 м. Учениците и учителят сядат в кръг на килима (върху възглавнички или килим). Осигурява се достатъчно пространство, така че всеки да вижда лицето на останалите, без физически прегради помежду им.
10.	Стъпки за провеждане: Въведение/Емоционална нагласа	УТРИНЕН КРЪГ Всичко започва със сигнал (нежна камбанка или тиха музика). Учениците сядат върху килима в кръг. Често кръгът започва с минута тишина, в която учениците се учат да контролират тялото си.

1.Поздрав: Всеки ученик се поздравява лично, което засилва чувството за значимост.Това е моментът, в който ученикът бива припознат като ценен член на групата.

Как протича: Учителят поздравява ученика до себе си по име, често с ръкостискане или контакт с очите . Ученикът отговаря и предава поздрава на следващия./В Монтесори всички дейности в кръга се извършват по часовниковата стрелка./

Цел: Развива социални умения, учтивост и увереност при общуване.

2.Календар и времето: Обсъждат се денят от седмицата, датата и метеорологичните условия. Използват се подвижни календари от дърво.

Как протича:Дежурните ученици заедно определят:”Днес е /дата/.Денят е .../ден от седмицата/.Определят времето навън, част от деня/сутрин,обед,вечер/ ,месеца и сезона.След всяко определяне, то се повтаря от учителя и всички в кръга.

Вариации: Може да се използва и фразата: „Вчера беше..., днес е..., утре ще бъде...“. При по-големите ученици може да се определи температурата на въздуха чрез термометър.

Цел:Учениците се учат да се концентрират и да слушат внимателно както учителя, така и своите връстници, което е основа за ефективна комуникация.

3..Линията: Ходене на учениците по линия/елипса/.

Как протича: Учениците ходят едно след друго по елипсовидната линия под съпровод на спокойна музика или в тишина.Не могат да се изпреварват или да излизат от елипсата.Ако това се случи , ученикът излиза от редицата и трябва отново да си намери място и да продължи.

Вариации: За по-голямо предизвикателство те могат да носят предмет (напр. чаша с вода или звънче, което не трябва да звънне). Това развива изключителен баланс и самоконтрол.Учителят подава предметите на ученици и след това ги разменя в процеса на ходене.

Цел: Ходенето по линия е специфично упражнение за баланс и координация,което развива моториката и търпението.

СЛЕДОБЕДЕН КРЪГ

1. Събиране на енергията

За разлика от сутринта, когато учениците са пълни с енергия, вечерният кръг започва с успокояване.

		Как протича: След като всички материали са подредени по местата им (ключов принцип за „ред“), учениците сядат в кръг. Може да се използва „дишане с цветове“ или кратка визуализация . Цел: Това помага за психическото отделяне от работата.
10.1	Стъпки за провеждане: Основна преживелищна дейност	УТРИНЕН КРЪГ 1. Новини Как протича: Говори само този, който държи „предмета за говорене“ /в първи клас/ или е взел думата с вдигане на ръка. /в останалите класове/. В тази част се споделят новини за предстоящи събития през деня и/или седмицата /рождени дни,имени дни,събития и проекти, училищни мероприятия и др./Споделянето винаги се извършва от дясно наляво в кръга.Останалите слушат с уважение. Учителят действа като фасилитатор, а не като водеща фигура като:моделира начина на споделяне, задава отворени въпроси, които помагат на ученика да разгърне разказа си ,следи за спазването на тишина и уважение към говорещия. Цел: Учениците се учат да формулират мислите си, да използват нови думи и да разказват логически последователно.Очертава се “хоризонтът “ на дейностите за споделения период. Развива се търпение (чакане на ред), активно слушане и емпатия към преживяванията на другите. Ученикът се упражнява да говори пред група в защитена и подкрепяща среда. 2.Групов урок или презентация Груповите уроци не целят детайлно усвояване на академичен материал от всички. Мястото за груповия урок обикновено е килим или очертана линия под формата на елипса на пода. Това пространство символизира равенството – няма „първи чин“ или „последен чин“. Всички, включително учителят, седят на едно ниво, което създава чувство за безопасност и общност. В зависимост от възрастта на децата , уроците се делят на: 2.1.Уроци за приемане на общи правила: Това са най-важните групови уроци. Как се провежда:При тези уроци ,с които се започва в първи клас се решават съвместно с

учениците общите правила за организация на пространството, начините на работа, междуличностните отношения. Правилата се обсъждат и се приемат като се използва гласуване на учениците с вдигане на ръка. Приемат се тези, за които мнозинството е гласувало.

Вариации: В уроците се определят начините за работа с Монтесори материал, определят се отговорностите за седмицата/в понеделник/ и др.

2.2. Уроци по „Милост и вежливост“

Това са най-важните групови уроци. Учителят показва действието или разказва за него.

Учениците наблюдават, а след това упражняват.

Вариации: В тези уроци учениците могат да бъдат запознати с емоциите и тяхното проявление, да се въведе емоциометър и учениците да определят настроението си чрез използване на щипки с имената си, да се научат как да решават конфликти без използване на агресия.

2.3. Големите истории (при децата 6-12 г.)

Това са разкази с елементи на драма и импровизирани експерименти, които разпалват въображението (например „Историята на писмеността“).

Вариации: Представяне на ново знание чрез използване на Монтесори материал в тристъпков урок. Учителят демонстрира и разказва, а учениците в първи клас повтарят след него, а в останалите класове наблюдават и след демонстрацията, коментират по установения ред.

2.4. Уроци за поставяне на проектна задача и презентирание на готовия ученически проект.

Как протича: Учителят /или по предложение на ученик или група ученици/ се поставя проектна задача за определен срок/обикновено една седмица/. Проблемната задача е свързана с изучаван учебен материал. Определят се параметрите на проекта/време за подготовка, формат и начин на представяне/. При представяне учениците имат възможност да изразят своите идеи по различен начин – рисунка, текст, презентация и др./ като това се определя и от възрастовите и индивидуални възможностите на ученика.

2.5. Въпроси и проблеми за решаване, предложени от учениците

		Ученик или група ученици могат да предложат въпроси от учебния материал или разрешаване на възникнали спорове между тях. Как се провежда: Ученик представя въпроса или проблема и започва обсъждане и предлагане на информация или варианти за решаване. Учителят има роля на помощник и подпомага изясняването и решаването на спора. Цел: Въвеждане на нови концепции. Социално сближаване: Уроци по „Милост и вежливост“ Демонстрация на общи правила. Поставяне на проектна задача и презентирание на готовия ученически проект. Въпроси и проблеми за решаване, предложени от учениците. СЛЕДОБЕДЕН КРЪГ Дейности за създаване на позитивна, спокойна и мотивираща атмосфера. 1. Рефлексия върху деня Това е най-важната част от вечерния ритуал. Учителят насочва вниманието на учениците да визуализират постиженията си през изминалия учебен ден. Как протича: Предметът за говорене преминава от ръка на ръка. Всеки ученик има възможност да довърши изречение от типа: „Днес се гордея, че успях да...“ или „Благодаря на (име на съученик) за...“. Ако някой не е готов да говори, може просто да предаде предмета нататък. Учениците попълват лист за самооценка съобразен с възрастта им. Цел: Помага на учениците да осъзнаят напредъка си и да „подредят“ опита си, преди да се приберат у дома. 2. Благодарност и признание Как протича: Учениците могат да споделят нещо хубаво, което са забелязали в свой приятел, или да си кажат „благодаря“ за съвместна работа. Цел: Утвърждава чувството за общност и принадлежност.
10.2	Стъпки за провеждане: Рефлексия и споделяне	УТРИНЕН КРЪГ 1.Разпускане на кръга Последният момент от сутрешния кръг е преход към учебната работа. За да се осъществи плавно се прилагат няколко момента. 1.1.Минута тишина.

		Как се провежда: Учителят дава знак и учениците в кръга притихват, може и да затворят очи. 1.2. Визуален контакт или тихо извикване по име/ в първи и втори клас/. Как се провежда: Учениците, които са срещнали погледа на учителя или са чули името си, стават от кръга. Вариации: В трети и четвърти клас може да става и по определен признак/цвят на дрехите/, имена, започващи с гласна буква и т.н. Оповестяването на края на срещата в кръга може да се осъществи и с звук на камбанка или музикален мотив. Цел: Приключването на сутрешния кръг в Монтесори е критичен момент на преход. Целта е учениците да преминат от състояние на споделено групово внимание към състояние на индивидуална концентрация и избор на работа. Този момент да се проведе изключително спокойно и организирано, за да се избегне хаосът. СЛЕДОБЕДЕН КРЪГ 3. Групови дейности за затваряне За разлика от сутрешните уроци, дейностите тук са по-кратки и релаксиращи. Как протича: Често се пее любима песен на групата или се чете откъс от книга, който завършва деня на позитивна нота. Може да се включи тиха игра за внимание (например „предаване на звънче“), за да 4. Планиране на следващия ден Понякога учениците се насърчават да си поставят малка лична цел за утре. 5. Ритуал за сбогуване Кръгът завършва с формално сбогуване, което е огледално на сутрешния поздрав. Как протича: Учителят се сбогува с всеки ученик по име, често с ръкостискане или нежна дума, докато децата се приготвят за тръгване. Цел: Това помага на децата да се чувстват спокойни и уверени при преминаването от училищната към семейната среда.
10.3	Стъпки за провеждане: Пренос в реални ситуации	Очаква се учениците да постигнат висока степен на емоционална саморегулация и способност за активно слушане без външна намеса от страна на учителя. Ключов резултат е развиването на

		емпатичен резонанс – учениците да разпознават и зачитат емоционалните състояния на своите връстници. Личностно се очаква повишаване на самочувствието при публично изразяване и изграждане на нагласа за поемане на отговорност за личния и груповия дневен план. Крайният резултат е формиране на сигурна и подкрепяща училищна общност, базирана на взаимно уважение и „Грация и учтивост“. Наученото умение за „затваряне“ на процеси се пренася в семейството – учениците се насърчават да споделят своите благодарности с родителите си преди сън. Развива се навик за позитивно мислене и търсене на решение вместо задържане на конфликти. Правят равностойна на деня.
11.	Какво преживяват учениците	УТРИНЕН КРЪГ В процеса на споделяне на идеи и преживявания учениците получават положителна обратна връзка от групата, което генерира усещане за социално удовлетворение и пряко подпомага изграждането на тяхното самосъзнание. Чрез това взаимодействие те осъзнават, че собственото им мнение е част от общото многообразие, развиват умения за разпознаване на чуждите емоции и проявяват емпатия. Планирането се утвърждава като форма на социално учене: участвайки в него, учениците се чувстват „можещи“ и „полезни“, което създава трайна атмосфера на сигурност и взаимна подкрепа в групата. СЛЕДОБЕДЕН КРЪГ Деца преживяват емоционална регулация. Учениците имат възможност да споделят какво са научили или кой проект са завършили успешно. Това преживяване на самоуважение и признание подсилва вътрешната им мотивация и увереност, че усилията им през деня са имали смисъл. Чрез обсъждане на това как е преминал денят на целия клас, учениците преживяват своята роля в общността. Те участват в планирането на задачите за следващия ден, което им дава чувство за отговорност и принадлежност.
12.	Вариации и адаптиране	УТРИНЕН КРЪГ Социално приветстване: Всеки ученик бива поздравен, което укрепва чувството за принадлежност.

		● Информационна част: Преглед на календара и предстоящите събития. ● Индивидуално планиране: Учениците споделят своите цели за деня и избират задачите, по които ще работят, развивайки своята автономност. През деня: Учениците работят по своите планове, като учителят влиза в ролята на фасилитатор, подкрепяйки изпълнението на поетите в кръга ангажименти. СЛЕДОБЕДЕН КРЪГ - рефлексия: ● Анализ на деня: Споделяне на удовлетвореност или трудности при изпълнението на плана. ● Емоционален синтез: Отговор на въпроса „Какво остава у мен в края на деня?“. ● Заключителен ритуал: Проектиране на очакванията за следващия учебен ден, което осигурява емоционално спокойствие и предвидимост.
13.	Адаптиране за ученици със СОП (ако е приложимо)	По време на дейността учениците преживяват трансформация на индивидуалния опит в колективен. Утринният кръг подготвя психиката за предстоящите предизвикателства, намалявайки тревожността чрез предвидимост. Когато ученикът знае какво предстои, неговата когнитивна енергия се освобождава за учене. Следобедният кръг позволява на учениците да споделят своята удовлетвореност или разочарование, да разпознават емоциите на другите и да преживяват емпатичен резонанс. Рефлексията върху това „какво ще остане у тях“ помага за изграждане на устойчиво самосъзнание. Учителят действа като фасилитатор и емоционален модератор, който осигурява психологическа безопасност и насочва критичното мислене на учениците. За учениците със СОП се осигуряват алтернативни начини за участие (визуални карти, жестове), което гарантира техния равен емоционален опит без стрес от вербално представяне.
14.	Ученически продукти / резултати	Графици за деня или седмицата, изготвени от учениците по време на утринния кръг. Списък с разпределени роли в класната стая, гласувани и приети от общността. Текстове, рисунки или лист за самооценка, отразяващи рефлексията на учениците в края на деня. Готови продукти (текстове, макети, изследвания), представени пред

		групата като резултат от поставена в кръга проектна задача. Фотоархив на учебната среда. „Дърво на благодарността“: Визуален проект в класната стая, където учениците закачат листчета с добрите дела, споделени по време на вечерния кръг. „Речник на успеха“: Списък с нови думи за описване на емоции и постижения, създаден от самите ученици. Подобрен социален климат: Измеримо намаляване на конфликтите в края на деня и по-висока степен на емпатия между съучениците.
15.	Наблюдавани ефекти и ползи	Учениците преминават от пасивно следване на инструкции към активно управление на своето време и задачи. Наблюдава се намаляване на нивата на тревожност благодарение на предвидимата структура и ритуалите. Изгражда се емпатичен резонанс и чувство за принадлежност; учениците се учат да ценят мнението на другите като равностойно на своето. Постига се по-добра концентрация, баланс на тялото и умение за логическо планиране на действията. Основният ефект от практиката е трансформирането на училищната среда в споделено и защитено пространство. Наблюдава се значително повишаване на емоционалната осъзнатост – учениците започват да разпознават и назовават своите емоции по-точно. Изгражда се навик за позитивна рефлексия, което намалява нивата на стрес в края на деня. Социалните връзки в класа се заздравяват чрез изразяването на благодарност, което води до по-висока степен на емпатия, толерантност и намаляване на проявите на агресия.
16	Възможности за надграждане	Обособяване на специален формат на кръга, воден от ученици, за разрешаване на конфликти и спорове в класа. Разширяване на планирането от рамките на класа към инициативи, включващи цялото училище или местната общност. Периодично организиране на „отворени кръгове“, в които родителите участват като наблюдатели или активни членове, за да се синхронизира емоционалната подкрепа за учениците. Интегриране на вечерния кръг в семейния живот чрез споделяне на методиката с родителите (напр. по време на родителски срещи). Въвеждане на

		„Ученик-водител“, който поема ролята на учителя в организирането на кръга, което развива лидерски умения в по-горните класове. Проект „Посланици на доброто“: Следобедният кръг може да прерасне в инициатива, при която учениците записват „добрите дела на деня“ в обща класна книга или на стена на благодарността. Училищна мрежа за споделяне: Практиката може да се превърне в общоучилищна политика за края на деня, като по-големите ученици (ментори) посещават по-малките, за да водят заедно ритуала.
17.	Ключово послание на практиката	В кръга всеки ученик открива, че неговият глас има сила, неговият труд има стойност, а неговите чувства намират пристан в споделената сигурност на общността. Денят не завършва с последния звънец, а с усещането за споделеност и вътрешно удовлетворение, които остават в сърцето на всеки ученик.